

MEILLÄ ON PALJON VAHVUUKSIA

Lastu halusi selvittää, mikä kuntalaisten mielestä Järvenpäässä on jo hyvin ja mikä täällä toimii. Näin haluttiin myös tuoda esiin tosiseikka, että kaupungissa on jo tehty ja tehdään paljon työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin hyväksi. Seuraaville sivuille on koottu kuntalaisten näkemyksiä keväällä 2003 pidetyistä kuulemisilloista ja kirjallisista palautteista.

Alle kouluikäisten ja kouluikäisten lasten vanhempien, muiden aikuisten ja nuorten vastauksista syntyy kuva, että Järvenpää todella on monessa suhteessa hyvä kotikaupunki.

Asiat, joita kuntalaiset nostivat esiin, ovat samalla niitä, joita selvästi pidetään hyvinvoinnin kannalta tärkeinä. Seikat kertovat siis myös siitä, mitä lapsen ja nuoren hyvään elämään tarvitaan.

ALLE KOULUIKÄISTEN vanhemmat pitivät hyvänä sitä, että kaupunki kyselee Lastun keinoin kuntalaisten mielipiteitä. Se osoittaa kiinnostusta lasten ja nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia kohtaan.

Kotihoidontuen Järvenpää-lisä saa innostuneen kiitoksen. Se on parhaimmillaan perheen tukemista, vaikka sen toivotaan vielä kehittyvän. ”Kotihoidontuen Järvenpää-lisä on hieno asia, Toivon, että lasten hoitoon voi vaikuttaa myös näin. Luotan kaupunkini päättäjiin, että he toissaan ja takuulla panostaisivat ja tekisivät kaikkensa, kuten me vanhemmatkin, jotta tulevat veronmaksajat, elämän, ilon ja tarkoituksen tuovat lapset ja nuoret saisivat parhaan mahdollisen elämän hienoimmassa paikassa, kodissa ja kaupungissa Järvenpäässä.”

Peruspalvelut koetaan toimiviksi ja muita palveluja on riittävästi ja ne ovat lähellä. Omalääkäri-

järjestelmä toimii hyvin. Seurakunta on huomioinut lapset: kerhoja on paljon.

Vastaajista Järvenpää on sopivan pieni, rauhallinen kotikaupunki, jossa naapurit tuntevat toisensa. Välimatkat ovat lyhyet ja lapsilla on kavereita lähellä. Asunnot ovat halvempia kuin esimerkiksi Helsingissä.

Järvenpää on turvallisen pienen kotikaupunki, jossa on lasten hyvän elämän kannalta paljon vahvuuksia. Kuvan kävelykadulta otti Olivia Palmgren, 3 vuotta.

Päivähoito laadukasta

Päivähoidon laadukkuus saa kiitosta ja se, että paikkoja on riittävästi ja paikan saa nopeasti. Hoitoa saa myös ruotsiksi. Vanhemmat todella arvostavat päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa tehtävää työtä. Ryhmäkokoja pidetään suurina.

Hyviä leikkipuistoja on vastaajien mukaan paljon. Monipuoliset harrastusmahdollisuudet saavat runsaasti kiitosta. Mahdollisuuksia on kaikenikäisille. Kalleus mainitaan epäkohdaksi. Kiitosta saavat myös Järvenpään kirjasto, sen lastenosasto ja satutunnit ja kaupungissa järjestetyt lapsiperheille suunnatut tapahtumat.

Luonnon läheisyys on myönteinen asia, joskin uhanalaiseksi koettu: ”*Meillä on VIELÄ luonto lähellä.*” Vahvuus ovat myös kaupungin helposti saavutettavat ulkoilualueet ja puistot: kuten Rantapuisto, Paavonpolku, Rampakan metsä, Tanhuniityn puistomainen alue, Lemmenlaakso. On oma järvi ja talvella järven jää. ”*Vanhankylänniemi on pakollinen retkikohde monta kertaa kesässä. Luontoa pitää säilyttää!*”

Liikenne koetaan rauhalliseksi ja kävelykadulla shoppailu on turvallista lasten kanssa. Turvalliseksi koetaan kotikaupunkikin vielä.

ALA-ASTEIKÄISTEN lasten vanhempien mielestä Järvenpää on hyvä asuinympäristö ja sen pienuus, jopa ”kylämäisyys”, rauhalliset asuinalueet, turvallisuus ja luonnonläheisyys miellyttävät. Vahvuuksiksi mainitaan tuttuus, lyhyet välimatkat, peruspalvelut ja harrastusmahdollisuudet.

Kiitosta saavat SPR, Seurakunta, Kasvatus tulevaisuuteen- projekti, Lastu (lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelmatyö), iltapäiväkerhotoiminta ja kolmikantakeskustelut (esiopettaja, ekaluokan opettaja ja vanhemmat). Kinnarissa on hyvä ja turvallinen leikkipuisto ja valot koulun ympärillä.

Aikuisten läsnäolon ja ajan puute on tiedostettu, nopeaa puuttumista lisätty, esimerkkinä näpistely, ja ammatillinen yhteistyö esimerkiksi koulun, sosiaalitoimen, psykologin ja terveydenhoidon välillä toimii.

Monet asiat kouluissa ovat vastaajien mielestä hyvin. Kouluissa on aktiivista vanhempainuimintaa ja vanhempainkerhot ovat keskustelufoorumeja ja

sääntöillat alaluokilla on koettu tärkeiksi. Tiivis yhteistyö kotien ja koulujen välillä toimii.

Hyvä että ope ottaa yhteyttä

Hyvää on se, että opettajat pysyvät samoina, opettajat ottavat yhteyttä, järjestetään yhteisiä tempauksia koulu/luokka, keskustellaan opettajan kanssa, saadaan oppilaiden nimilistat ja yhteystiedot, pidetään vanhempainillat ja reissuvihko on ajan tasalla

Joissain kouluissa on pienet opetusryhmät ja se koetaan turvalliseksi. Hyviksi asioiksi mainitaan uusi lukio, suhteellisen uudet koulurakennukset ja varusteet kouluissa, turvallinen koulumatka, koulutaksi, kehittymässä oleva iltapäiväkerho (ei riittävästi), harrastusmahdollisuudet koulutiloissa, hyvä opetus/opettajat, erityiskoulu ja pienluokat.

Terveydenhoitaja saatavilla oloa pidetään hyvänä asiana: Lapsen fyysinen ja psyykinen huolenpito on samalla henkilöllä (luottamus), hän tuntee lapsen ja koko perheen, sama terveydenhoitaja on neuvolassa ja koulussa. Hän on oivallinen yhdyshenkilö opettajan ja vanhempien välillä. Jos kouluterveydenhoitaja ei ole paikalla, niin neuvolan terveydenhoitaja on. Terveydenhoitaja kykenee auttamaan sekä fyysisissä että psyykkisissä ongelmissa ja on perheen/lapsen koulun tukena.

Hyvää ovat monipuoliset harrastusmahdollisuudet. Järvenpäässä on runsaasti seuroja, vaihtoehtoja hyvät talvi- ja kesäliikuntamahdollisuudet, kaksi aktiivista partioseuraa, hyvä kirjasto ja Pikku Ainin koti. ”*Haarajoen kirjasto on iso plussa.*”

Myös pyörätiet, jalankulkuväylät, leikkipuistot ja pelikentät mainitaan vahvuuksiksi. ”*Sampo joukkokutsuliikenne toimii hyvin, mutta sitä ei tunneta.*”

Voimavaroja nuorten kasvuun

NUORET (13-18-VUOTIAAT). Järvenpäässä on paljon nuoren kasvua tukevia resursseja. Vastaajien mielestä kaupungissa on hyvät valmiudet omaava koulutoimi, hyvät koulutilat ja vahva nuorisotoiminta.

Järvenpää on turvallinen kaupunki, monella nuorella on hyvä koti ja hyvät kaverit. Kaupunki on pieni ja täällä on oma poliisilaitos. Kirjasto tuo turvallisuutta. Kiitosta saavat Walkers ja nuorisotoimen valvotut diskot.

Kaupungissa on myös paljon voimavaroja, joilla luodaan nuorille tulevaisuudenuskoa ja positiivista elämänasennetta: Kaupungin keski-ikä on nuori ja väestömäärä kasvaa. Lapsia ja nuoria on paljon. Hyvät koulutus- ja työmahdollisuudet ovat lähellä. Päivähoito-, koulu- ja muut työntekijät ovat motivoituneita ja ahkeria. Monipuoliset yhteistyöverkostot tukevat nuoren kehitystä. Yhteisöllisyyden katsotaan olevan kasvussa.

Turvallisuutta tuovat myös lähellä asuvat isovanhemmat, välittävät vanhemmat sekä ehjä koti ja toimiva parisuhde.

Lastu-työtä ja Kasvatus tulevaisuuteen –projektia arvostetaan. Kasvuympäristön vahvuudeksi mainitaan myös, että Järvenpäässä ja ympäristössä on rikas kulttuurihistoria ja pääkaupungin läheisyys luo mahdollisuuksia. Lähes kaikki nuoret käyvät rippikoulun ja suuri osa heistä jää seurakunnan toimintaan. Vahvuuksia ovat vastaajat kiteyttäneet sanoihin kasvu, vakiintuminen, suvaitsevaisuus, erilaisuus.

Arvot ovat vastaajien mielestä kunnossa ainakin kun kyseessä on toisen huomioon ottaminen, välittäminen ja se, että annetaan nuoren olla ikäisensä- ei liian aikuinen.

Nuoret kiittävät nuorisotiloja

NUORILLE nuorisotiloilla tehdyissä kyselyissä selviää, että he arvostavat: kotikaupunkiaan, joka on pieni ja jossa on turvallista liikkua, luontoa on vielä jäljellä, on hyviä harrastusmahdollisuuksia eikä kaikkea ei tarvitse lähteä

Monet nuoret viihtyvät nuorisotiloilla, mutta kaipaavat vielä enemmän toimintaa ja tapahtumia. Kuva on nuorisotoimiston albumista.

ostamaan Helsingistä asti. Kulkuyhteydet sinne ovat kuitenkin tärkeät.

Nuorisotilat saavat kiitosta, mutta siitä huolimatta nuoret kaipaavat enemmän nuorisotoimintaa ja mahdollisuuksia kokoontua: menomestoja, nuorisokahvilaa ja nuorisotilan tyylistä ajanviettopaikkaa.

PALJON ON VIELÄ KEHITETTÄVÄÄ

Lastun saamassa palautteessa vastaajat pitivät kehittämistä vaativina asioina muun muassa seuraavia:

- pienet ryhmäkoot päivähoidossa ja koulussa
- iltapäivätoimintaa kehitettävä ja koulujen kerhot saatava takaisin
- paikallisten voimavarojen löytäminen ja korttelitoiminnan kehittäminen
- puistojen ja leikkialueiden kehittäminen kaiken ikäisten turvallisiksi toimintapaikoiksi (huumepiikit siivottava)
- kouluterveydenhoitaja joka koululla, ennaltaehkäisevä toiminta ja napakka puuttuminen sekä tupakointiin että päihteisiin
- vanhemmat kaipaavat tukea vanhemmuuteen mutta muistuttavat vastuullisesta vanhemmuudesta
- yhteinen vastuu lapsista, toisten lasten ”hölmöilyihin” on lupa puuttua
- nuoriin pitää valaa tulevaisuudenuskkoa ja uskoa omiin kykyihin
- nuoret toivovat lisää kokoontumispaikkoja
- koko perhe yhdessä liikkumaan

Lastun aineistossa samat asiat saattavat nousta sekä parannettaviksi asioiksi että vahvuuksiksi vastaajien asuinpaikasta, arvostuksista ja elämäntilanteesta riippuen.

Esimerkiksi puistot ovat kuulemisten perusteella lapsiperheiden ja isompienkin lasten mielestä tärkeitä paikkoja hyvinvoinnin kannalta. Näkökulma muuttuu sen mukaan, onko kotikul-

milla toimiva ja hyvin hoidettu puisto tai leikkialue vai puuttuuko sellainen kokonaan.

Kaikista kuulemistilaisuuksista kertyneestä aineistosta pajat valitsivat **kehittämiskohteita**. Ne esitellään sivuilla 24-29.

Ulkoilu- ja leikkialueita ja puistoja kehitettävä

Lastun saamasta palautteesta käy ilmi, että leikki- puistot ovat sekä **alle kouluikäisten että ala-asteikäisten lasten** perheille hyvinvoinnin kan- nalta tärkeitä paikkoja. Leikkipuistoista voisi vas- taajien mielestä kehittää kaupunginosiin kaiken- ikäisten toimintapaikkoja, perhepuistoja. Ne voi- vat olla perheiden ja eri ikäisten kohtaamispaikkoja ja asutusalueen yhteisen toiminnan keskuksia.

Leikkipuisto on aamupäivisin luonteva paikka kotiäideille ja -isille lapsineen. Toimivat leikki- puistot tukevat siten lapsen kotihoitoa ja perheen jaksamista. Iltapäivisin leikkipuistoon voivat mennä puolestaan koululaiset. Välineitä ja toi- mintaa toivotaan myös vanhemmille (yli 2. lk) lapsille. Myös erityislasten ja pyörätuolilla liikkujien tarpeet pitää huomioida.

Leikkipuistoihin ehdotetaan sadekatosta, penk- kejä, jotka palvelevat myös vanhempaa väkeä, vessoja, leluvarastoja, ja mahdollisuuksien mu- kaan sisätiloja lämmittelyä varten. Esitetään myös puistoisännän palkkaamista työllistämistoimena, ohjattua leikkipuistotoimintaa, puistotätejä ja puistoruokailua kesällä.

Vastaajat evästävät vielä, että leikkijät eivät välttämättä tarvitse liian loppuun asti suunnitel- tua ympäristöä. Luonnonmukaisessa, turvallisessa puistossa lapsi voi päästää kekseliäisyytensä ja mielikuvituksen valloilleen.

Parannettavaa on vastaajien mukaan puistojen siisteydessä ja välineiden turvallisuudessa ja kun- nossa: roskat pois, telineet ehjiksi ja valaistus asianmukaiseksi. Huumeneulat on siivottava ja kiellettävä läpiajo mopoilla.

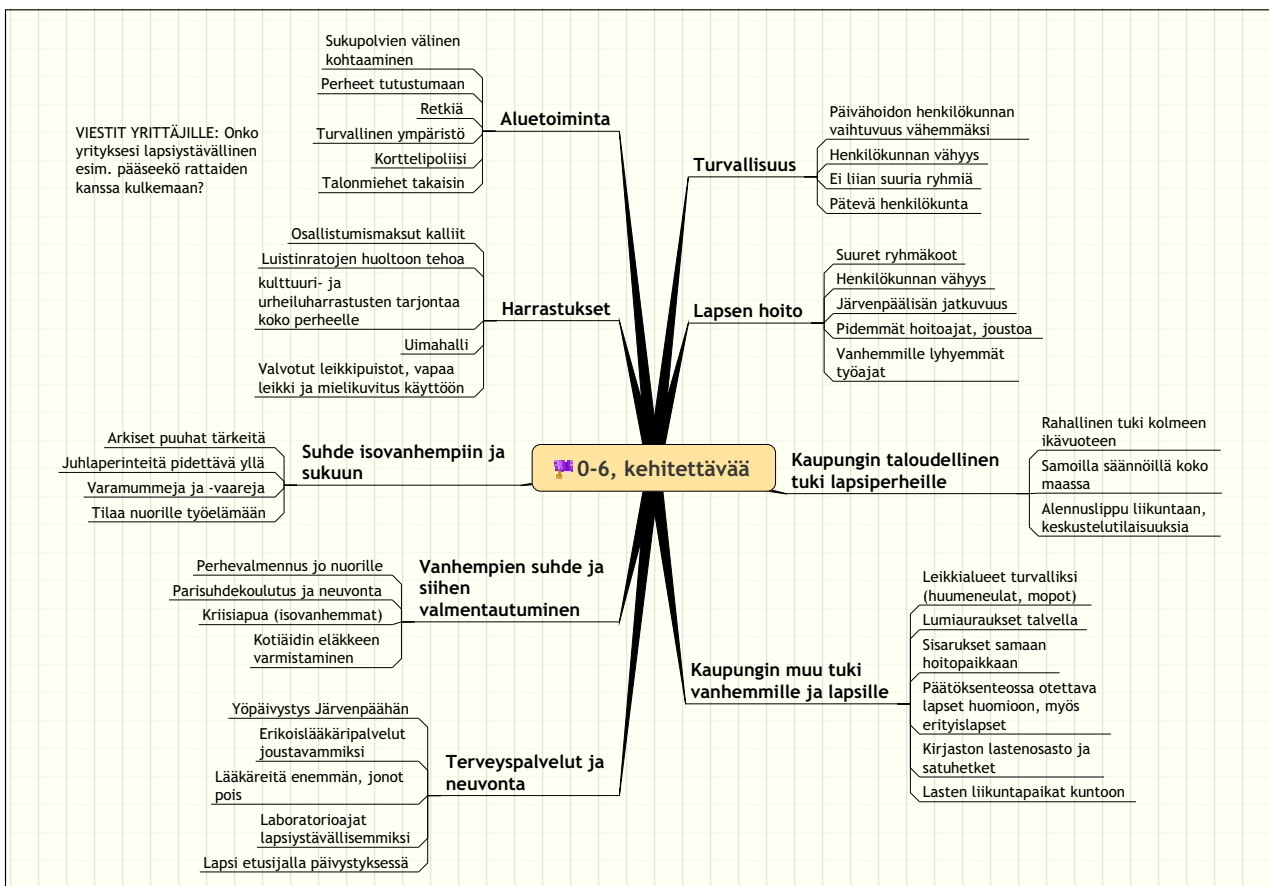
Uimahallin laajennusta patistellaan toteutuvaksi ja Tervanokan uimarantaa kunnos- tettavaksi nopeasti. (Uimaranta on toteutunut.)

Myös avo-ojat on peitettävä, pusikot poistet- tava ja kulkuväylien asfaltit laitettava kuntoon.

Rekkojen pysäköinti katujen varsilla aiheuttaa lapsille vaaratilanteita liikenteessä. Rekoille on järjestettävä asianmukaiset parkkipaikat.

Hyvä perusopetus kaikille oikeassa oppimisympäristössä riittävän pienissä ryhmissä

Kouluikäisten lasten ja nuorten vanhempien mielestä liian suuret luokkakoot ovat sekä oppi-

laiden että opettajien kannalta hankalia ja vaikuttavat koulutuksen laatuun.

Vanhemmat pitävät tärkeänä opetustoimen ajan- ja lain hengen mukainen resurssointia: nykyistä pienempiä ryhmäkokoja, riittävää määrää pätevää henkilökuntaa, tarpeeksi sijaisia, sekä fyysisen että henkisen turvallisuuden takaamista ja asianmukaisia opetustiloja, unohtamatta opettajien työ- ja oppilaiden taukotiloja. Opetusmateriaaleja ja -välineitä on oltava tarpeeksi.

Kaikille, myös erilaisille oppijoille, on taattava oikea oppimisympäristö.

Koulujen peruskorjaukset on saatettava päätökseen ja samalla otettava huomioon harrastustoiminta. Koulut nähdään monitoimitiloina, joissa pitää ottaa huomioon myös vapaa-ajan tarpeet.

Kouluterveydenhuoltoon resursseja

Kouluterveydenhuoltoon on lisättävä resursseja sekä **7-12- että 13-18-vuotiaiden** lasten vanhempien mielestä. Jokaisessa koulussa olisi aina oltava paikalla kokopäiväinen terveydenhoitaja. Oppilailla on matala kynnyks ottaa häneen yhteyttä. Ongelmista on helppo puhua ja apua saadaan nopeasti.

Huomio pitäisi kiinnittää myös ennaltaehkäisevään työhön, varhaiseen puuttumiseen ja henkisen kasvun tukemiseen. Vanhemmat voisivat tulla mukaan terveydenhoitajan tapaamiseen.

Terveydenhoitajalta toivotaan helpompaa pääsyä sosiaalityöntekijän luo. Valmiita hoitopolkuja ehdotetaan rakennettavaksi.

Oppilashuoltoryhmän hyvää toimintaa pidetään tärkeänä. Oppilashuoltoryhmä voisi tulla vanhempainiltoihin esittäytymään.

Tiedonkulkuun ja palvelujen tunnettuuteen esitetään kohennusta: Nuorille ja vanhemmille on välitettävä tietoa siitä, mihin voi mennä pulman kanssa. Myös henkilöstölle terveystalvuuksista tiedottaminen on tärkeää. Oppilaskunnat puolestaan voisivat tuoda kouluista asioita tiedoksi virkamiehille ja päättäjille.

Lapsen siirtyessä päivähoidosta kouluun ja kouluasteelta toiselle on jatkuvuus ja tiedonsiirto turvattava – myös kodista kouluun ja päinvastoin.

Vanhemmat ehdottavat lähettämään koulusta kotiin tulevat tiedot postitse, sillä nuori postinkantaja ei ole hyvä vaihtoehto.

Perhepuistoja halutaan Järvenpäähän.
Kuva Julia Mattila.

Verkostoitumista kannatetaan, sillä se auttaa tukemaan nuorten henkistä hyvinvointia ja estää päällekkäisen työn. Kaupunki voisi hyödyntää yhteistyötä myös yksityisen sektorin kanssa.

Vanhemmuuden tukeminen

Kaikenikäisten lasten vanhemmat kaipaavat tukea vanhemmuuteen. **Alle kouluikäisten** vanhempien ryhmässä vanhempien suhde ja vanhemmuuteen valmentautuminen koetaan ajankohtaisiksi. Parisuhdekoulutusta ja neuvontaa kaivataan. Kun kriisiapua tarvitaan, ovatko isovanhemmat käyttämättä, kysytään palautteessa.

Perhevalmennusta esitetään aloitettavaksi nuorille jo kouluissa ja kerhoissa.

Vastaajat ehdottavat esimerkiksi kunnan ja seurakunnan järjestämiä vanhempainkouluja, jotka tukevat vanhempia näiden kasvatustyössä, vanhemmuuden kasvamisessa ja parisuhteen hoitamisessa.

Vanhemmuuden vahvistamiseksi esitetään eri tahojen järjestämiä luentoja, yhteisvastuullisuutta, oma kylä -meininkiä. Perhekeskeisyyttä voitai-

siin vahvistaa koko perhe yhdessä -ajattelulla esimerkiksi harrastuksissa.

13-18-ikäisten vanhemmat kaipaavat tietoa eri-ikäisten lasten kehitysvaiheista ja siitä, mikä on normaalia ja mikä epänormaalia käyttäytymistä, jotta vanhemmat eivät olisi yksin ajatustensa kanssa.

Seurakunnan järjestämästä vanhemmuuden tukemisesta ollaan tietoisia, mutta myös muita vaihtoehtoja kaivataan. Kouluille voidaan kutsua hyviä luennoitsijoita, antaa kirjallisuusvinkeillä ohjeita arkipäivään, järjestää vanhempainiltoja, parisuuhdeleirejä, keskusteluiltoja.

Verkostoituminen auttaa myös vanhemmuuden tukemista. Auttavaa "murkun kanssa" -puhelinta ehdotetaan. Vinkki: Keravalla on tekeillä opas murkkuperheen tueksi.

Opettaja voi oman alansa asiantuntijana kertoa, miten lapsen ja nuoren oppimista voi tukea. Vanhemmilla on omista kouluajoistaan aikaa ja asiat ovat muuttuneet. Kolmikantakeskustelut on koettu hyväksi. Ongelmaksi todettiin, että hankalissa tilanteissa vanhemmat eivät ehkä tule koululle, koska saattavat kokea luottamuspulaa opettajia kohtaan.

Aikuisen vastuu rajojen asettajana

Ala-asteikäisten vanhemmat toivoisivat, että koko kylä kasvattaisi lapsia: kaikille lupa ja rohkeutta puuttua toisten lasten toimintaan ja ilmoittaa jopa sosiaalitoimeen. Tämä vaatii kuitenkin yhteisen arvopohjan luomista. Lisää turvallisia aikuisia tarvitaan. Kasvatusvastuun korostetaan olevan vanhemmilla ja näiden on otettava vastuu omasta vanhemmuudestaan.

Yläaste- ja lukioikäisten vanhemmat toivovat entistä alemmaa puuttumiskynnystä häiriökäyttäytymiseen ja välitöntä puuttumista päihteiden käyttöön, myös tupakointiin. He haluavat, että kouluihin lisätään valvontaa. Samalla turvallisuus lisääntyy kun kouluihin palkataan lisää henkilökuntaa, kuten vahtimestari.

Isompien lasten ja nuorten vanhemmat haluavat syrjäytyville nuorille apua ja tukea nopeasti ja riittävästi (lastensuojelu aukottomaksi). Huoltajien ja muun yhteiskunnan tuki halutaan kouluille näkyväksi. Kodin ja koulun yhteistyötä on tiivistettävä.

Vanhempien ja aikuisten on hyvä havahtua siihen, että heillä on vastuu nuoren tulevaisuuden uskon välittäjänä ja he voivat aktiivisesti luoda myönteistä tulevaisuudenkuvaa. Hyvän havainnointi nuorena on tärkeää.

Vanhemmat voivat auttaa nuorta uskomaan, että hän voi rakentaa hyvää elämässään, vaikka median uutisointi luo epävarmuutta ja uhkakuvia. Median uutisoinnilla on myös vastuu nuorten tulevaisuudenuskon rakentajina. Ulkomainontaa ja kaupunkikuvaa halutaan siistimmäksi.

Nuoret tarvitsevat tukea identiteetin etsinnässään, juurtumisessaan ja eriytymisen ehkäisyssä. Vanhempien rippikouluja esitetään ja myönteisyyskampanjoita kouluihin. Nuoriin pitää luottaa, heidät pitää saada esiin ja esiintymään.

Hyvät käytöstavat on opetettava lapsille ja nuorille ja aikuisten on itse annettava esimerkkiä kaikkialla. Myös alle kouluikäisten vanhemmat kiinnostivat huomiota siihen, että hyvät tavat ja toisten ihmisten kunnioitus ovat osittain kateissa.

Kodin ja perheen arvostus näkyväksi/ Kaupungin muu tuki vanhemmille ja lapsille

Päätöksenteossa on vastaajien mukaan huomioitava lapset ja lapsiperheet ja myös erityispalveluja tarvitsevat lapset.

Pienten lasten vanhemmat pitävät Järvenpäällisää tärkeänä tukena. Sitä ehdotetaan jatkettavaksi kolmeen ikävuoteen tai jopa esikouluun/kouluun asti ja maksettavaksi kaikille lapsiperheille. Tavoite on, että vanhempia tuettaisiin taloudellisesti samoilla säännöillä koko maassa.

Lapsen kotona tapahtuvaa hoitoa tuetaan ja arvostetaan parhaiten kehittämällä osapäivä- ja perhekerhoja, lapsiparkkitoimintaa ja mahdollisuuksia hoitoapuun esim. sairaustapauksissa.

Kotona lasta hoitavalle vanhemmalle ehdotetaan alennuslippuja liikuntaharrastuksiin. Lapsen kotihoitoa tukevat myös keskustelutilaisuudet ja luennot, virkistys- ja viriketoiminta ja kotiäitien ja -isien verkottuminen. Myös ala-asteikäisten palautteessa toivotaan mielipiteiden, näkö-

kulmien ja tunteiden/tunnelmien vaihtoa ja yhteistyötä eritasoilla: vanhempien ja seurojen kesken.

Pienillä seikoilla lapsiperheen arki helpottuu: Kun jalkakäytävistä hiekoitetaan vain toinen puoli, pulkalla ja kelkalla pääsee liikkumaan. Suojateiden kohdalla auraukset on hoidettava niin, että rattailta pääsee läpi. Aurauksissa syntyvät "lumivuoret" voitaisiin kasata paikkoihin, joissa lapset voivat turvallisesti laskea mäkeä.

Sisaruksien pitää päästä samaan hoitopaikkaan.

Järvenpään kaupunginkirjaston lastenosaston kirjatarjonta ja satuhetket ovat tärkeitä lapsiperheille ja ne tukevat vanhemmuutta.

Perhe, isovanhemmat, ajankäyttö, lapsuuden arvostaminen

Pienten lasten vanhemmista arkiset puuhut ovat tärkeitä sekä kotona että kerhoissa. Juhlaperinteiden ylläpito vahvistaa myös siteitä isovanhempiin ja sukuun. Varamummoja ja -vaareja, turvallisia aikuisia kaipaavat niin pienten lasten kuin **kouluikäistenkin** vanhemmat.

Ala-asteikäisten vanhemmat muistuttavat, että lapsuuden aika on lyhyt. Vanhemmat kannustavat laittamaan asioita arvojärjestykseen, jotta ohikiitävä aika tulisi käytettyä parhaalla mahdollisella tavalla. Kukin voi kysyä tarvitaanko materiaalia. Sallitaan keskeneräisyys ja "puutteellisuus" kodissa ja kodin sisustuksessa.

lisellä tavalla. Kukin voi kysyä tarvitaanko materiaalia. Sallitaan keskeneräisyys ja "puutteellisuus" kodissa ja kodin sisustuksessa.

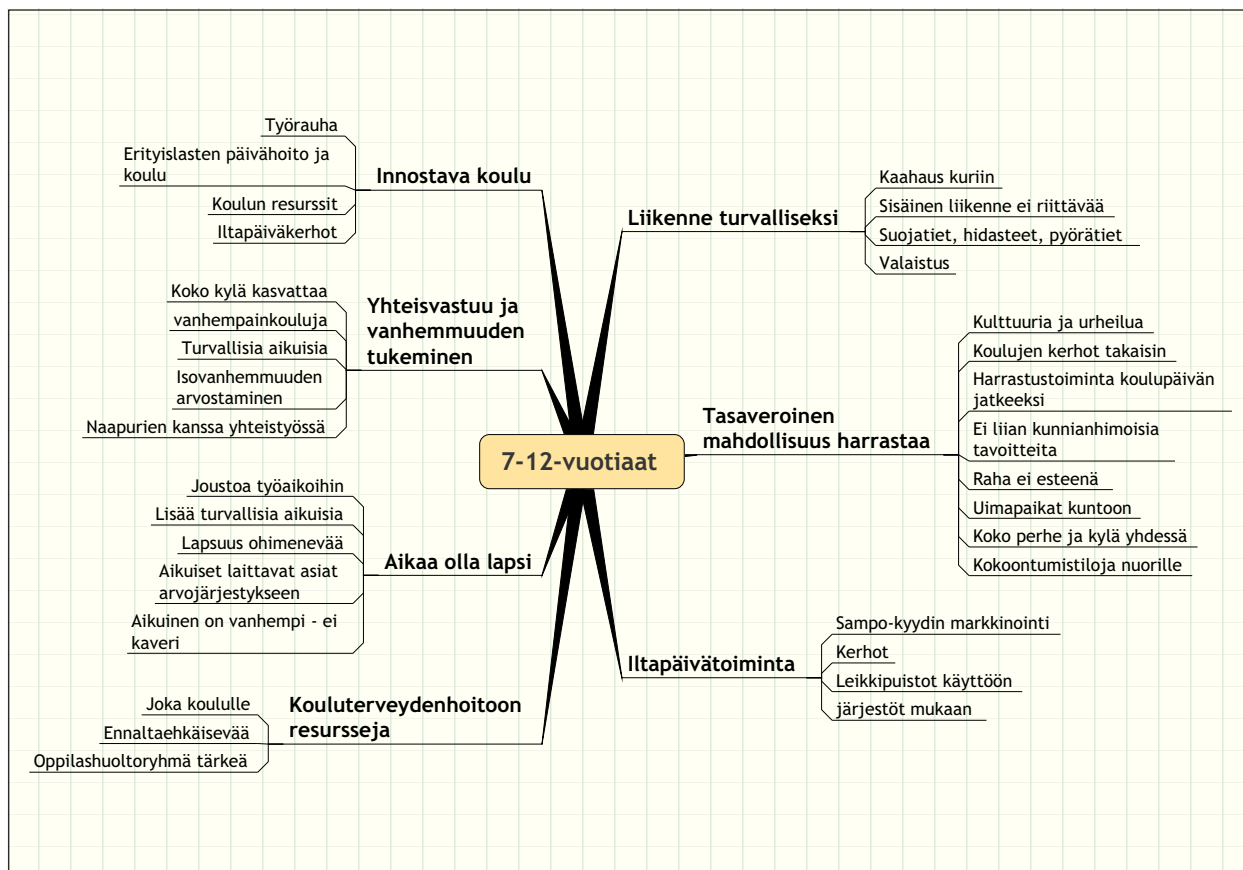
Aikuisten on hyvä tinkiä omista menoistaan. Mietitään, mistä kiire syntyy. Toisaalta vanhemmille täytyy saada mahdollisuus järjestää sopivia ja joustavia työaikoja.

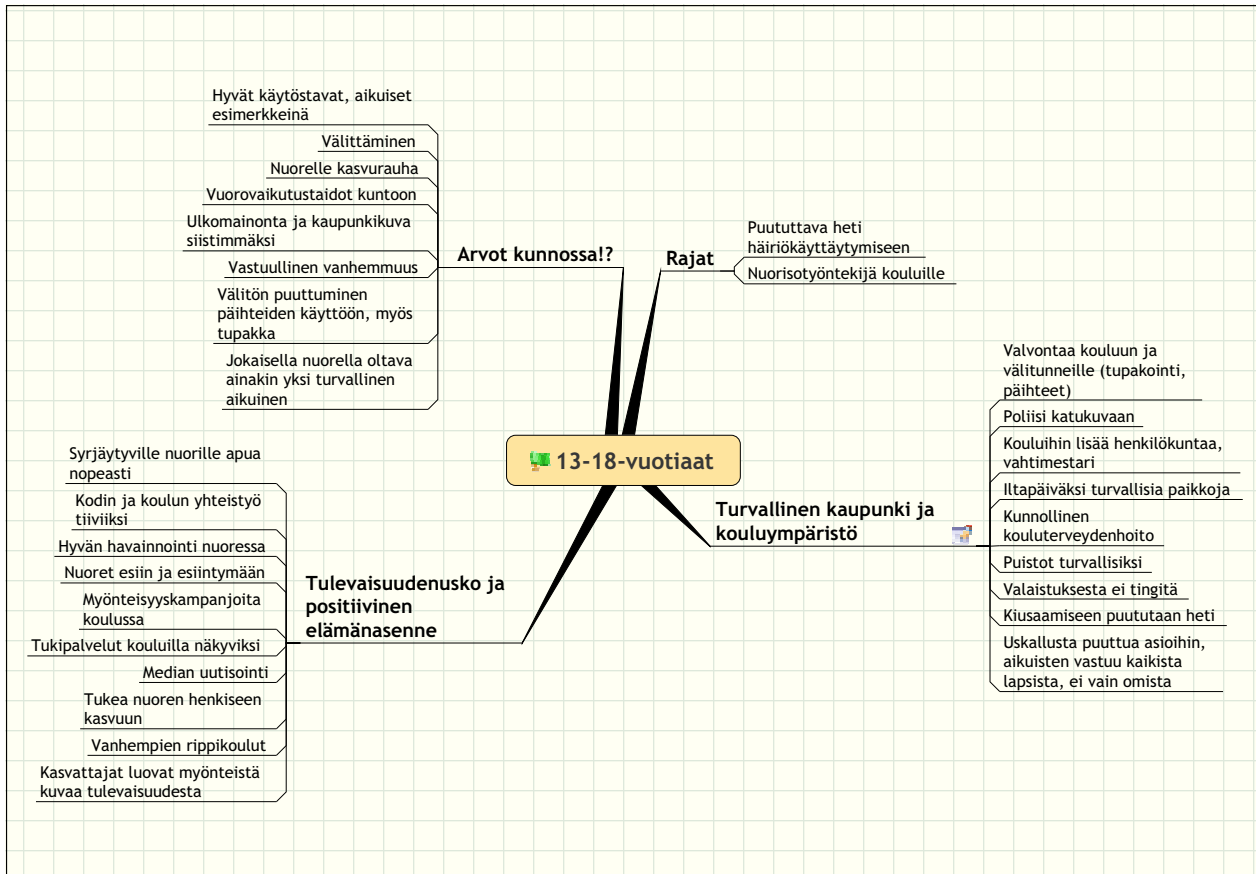
Aikuiset ovat vanhempia! eivät kavereita. Aikuisella on vastuu ja hänen on asetettava rajoja (mm. videopelit).

Turvallinen lapsuus ja nuoruus

Alle kouluikäisten päivähoitopaikkojen liian suuret ryhmät koetaan turvallisuuden kannalta arveluttaviksi, samoin henkilökunnan vähyyys ja vaihtuvuus. Päiväkoteihin toivotaan lisää pätevää henkilökuntaa, erityistyöntekijöitä ja vakituisia sijaisia.

Ala-asteikäisten vanhempia huolettua lapsen turvallisuus liikenteessä. Liikenne on vilkasta ja välinpitämättömyys toisista tiellä liikkujista on lisääntynyt. Vanhemmat toivovat riittävästi pyöräteitä, suojateitä, hidasteita koulujen läheisyyteen, kunnollista valaistusta ja kaahausta kuriin nopeusvalvonnalla. Sisäinen liikenne ei palautteen

mukaan palvele kuntalaisia tyydyttävästi, ja julkisia kulkuyhteyksiä toivotaan kehitettäväksi.

Turvallinen iltapäivä

Ala-asteikäisten vanhemmat ehdottavat iltapäivätoiminnan ja harrastus- ja kerhotoiminnan yhdistämistä kokonaispäiväkokeiluksi. Koululaisen iltapäivää voisi turvata kolmas sektori, esimerkiksi seurakunta yhteistyössä Diakonia- ja Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa. Henkilöstön joustava käyttö (päiväkotia, koulu; kouluavustajia lisätään). Vanhemmilla on kuitenkin velvoite huolehtia lapsensa iltapäivästä.

Iltapäiväharrastuksia ei ole tasapuolisesti, niitä kaivataan joka koulun läheisyyteen. Sampo-kyyttäjä on tarpeen markkinoida (lasten kulku harrastuksiin).

Turvallinen kaupunki

Poliisin jalkautumista ehdotetaan. Myös vapaaehtoisia vanhempia kaivataan kadulle ja paikkoihin, joissa **nuoret** kokoontuvat. Turvallisuutta

kohentaisi uskallus puuttua asioihin. Aikuisilla on vastuu kaikista lapsista, ei vain omista. Kouluhin halutaan lisää välituntivalvontaa (tupakointi ja päihteet).

Kiusaamiseen on puuttettava heti.

Tasaveroinen mahdollisuus harrastaa

Alle kouluikäisille kaivataan sekä kulttuuri- että urheilutarjontaa. Harrastuksiin mennään usein koko perheen voimin. Uimahalli on tärkeä ja palvelee luontevasti koko lapsiperhettä. Sen kehittämistä lapsiystävällisemmäksi tiloiltaan ja toiminnaltaan toivotaan. Valvottuja vapaankin leikin sallivia leikkipuistoja kaivataan. Osallistumismaksut ovat vastaajista kalliita.

Tiedotusta sisäliikuntapaikoista lisättävä.

Ala-asteikäisillekin leikkipuisto on vielä tärkeä paikka. Myös iltapäivätoiminta olisi mahdollista valvotussa leikkipuistossa tai perhepuistossa, jos siellä on asianmukaiset välineet ja sisätilat. Kerhotoimintaa kaivataan ylipäätään lisää ja koulujen kerhot halutaan takaisin.

Oman harrastuksen löytyminen on tärkeää ikäryhmässä **7-12-vuotiaat**. Käytännön esteinä ovat vanhempien mielestä puute harrastusten vetäjistä ja tiloista. Harrastusryhmissä on joko liikaa lapsia tai ei tilaa. Monet harrastukset ovat kalliita. Urheilussa vetäjillä saattaa olla myös liian kunnianhimoiset tavoitteet. Lapsille haluttai- siin mahdollisuus kokeilla erilaisia harrastuksia.

Lapsilähtöistä liikuntaa kaivataan, samoin perheliikuntamuotoja. Liikuntasalivuorojen jako pitäisi tutkia. Erityisryhmille halutaan ohjattua liikuntaa ym. harrastuksia

Kaupungista puuttuu lasten ja nuorten elokuvakerho. Nuorten toivoma skeittipaikka valmistuu kesällä 2004. Myös uusi uimahalli mainitaan toiveissa.

Nuorisolle harrastusmahdollisuuksia on tarjolla, mutta tieto olemassaolevasta toiminnasta ei tavoita riittävästi. Nuoret kaipaavat myös tiloja, joissa voi vain oleilla ja tavata tuttuja. Nuoret voisivat itse olla mukana kunnostamassa asiallisia tiloja, ehdottavat vanhemmat. Nuorisotoimeen voivat nuoretkin tulla tekemään ehdotuksia. He tarvitsevat kuitenkin tuekseen viranhaltijoita ja vanhempia aloitteiden viemiseksi eteenpäin. Harrastusmahdollisuuksia ilman kilpailua tarvitaan myös.

Perhe ja koko "kylä" yhdessä

Paikallinen korttelitoiminta auttaisi lapsiperheitä ja eri sukupolvia tutustumaan toisiinsa turvallisessa ja tutussa ympäristössä. Yhdessä olisi mahdollista järjestää yhteistä toimintaa ja retkiä.

Ala-asteikäisten perheetkin kaipaavat harrastusmuotoja ja -tiloja, joihin voidaan tulla perheen voimin ja kaikenikäisten lasten kanssa ja vaikkapa yhdessä asuinalueen asukkaiden kesken. Vetäjiksi värvättäisiin vanhempia tai nuoria. Asukasyhdistys olisi omiaan kehittämään asukkaiden ja perheiden yhteistä toimintaa.

Lapselle on tärkeää vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika. Vanhemmat voisivat vastaa- jien mukaan ryhdistäytyä viitsimisessä omien lastensa suhteen.

Keskustelua "koko kylä kasvattaa" -teemasta tarvitaan.

Perheiden terveystalvet

Alle kouluikäisten lasten vanhemmat haluavat yöpäivystyksen takaisin Järvenpäähän ja erikoislääkärien palvelut joustavammiksi. Lääkäreitä halutaan lisää, jotta jonot lyhenisivät myös päivystyksessä. Lapsen on oltava etusijalla päivystysjonossa. Laboratorioajat pitää saada lapsille sopivammiksi.

Ikäryhmät 7-12 ja 13-18, ks. koulu- terveydenhuolto.

Nuorten mielipiteitä

Nuoret toivovat enemmän paikkoja, joissa tava- ta kavereita ja viettää aikaa sekä toimintaa. He toivoivat myös parempia bussiyhteyksiä kaupun- gin sisällä ja halpoja vuokra-asuntoja.

Maahanmuuttajatyttöjen vastauksissa toi- votaan muun muassa halvempia juna- ja bussi- lippuja, naisten uimavuroja, ajanviettopaikkoja (kahviloita) nuorille.

Katse tulevaisuuteen aikuisten tuella. Kuva nuorisotoimiston albumi.

PAJAT TYÖSTIVÄT VANHEMPIEN AJATUKSIA — LÖYTYI TÄRKEIMMÄT KEHITETTÄVÄT ASIAKOKONAISUUDET

Lastu järjesti kolme Pikkupajaa, joissa oli vanhempia, päättäjiä ja viranhaltijoita kaupungista, seurakunnasta ja järjestöistä.

Pajat oli nimetty ikäryhmittäin: 0-6-vuotiaiden, 7-12-vuotiaiden ja 13-18-vuotiaiden hyvinvointiin liittyviä asioita käsiteltiin kunkin ikäryhmän omassa pajassa. Pajat työskentelivät kolmena iltana.

Pajat valitsivat kuulemisten tuotoksista asiakokonaisuuksia, joista ne keskustelivat ja tuottivat joukon teemoja tai asiakokonaisuuksia, joita pajan osanottajien mielestä pitää kehittää. Teemat esitellään seuraavilla sivuilla taulukoissa.

Kehitettävät asiat valittiin vanhempien kuulemisissa esille tulleesta runsaasta aineistosta. Kehitettäviä asioita tarkastellaan ”kolmen ikkunan” kautta, vastuualueittain. Näin taulukko kuvaa, mitä vastuun kantaminen on käytännössä. Aineisto ei siis kerro, mitä kaikkea jo tehdään, vaan ainoastaan sen, mitä kehittämiskohteita paja piti tärkeänä lapsen ja nuoren hyvinvoinnin kannalta. Tyhjä laatikot eivät tarkoita sitä, että mitään ei tehdä tai ei tarvitsisi tehdä.

Lastun voi kuvata puuna. Juuristosta nousee lapsen ja nuoren hyvinvointi. Latvus kuvaa Lastu-työskentelyn tuotoksia: Eurot symboloivat asioita, jotka toteutetaan rahalla ja päätöksenteolla. Sydämet kuvaavat yhteisöllisyydellä ja jokaisen omalla vastuunottamisella aikaan saatavia asioita. Silmälasit tarvitaan kun katsotaan vastuita ja sitä, kenen tulee toimia.

LASTU

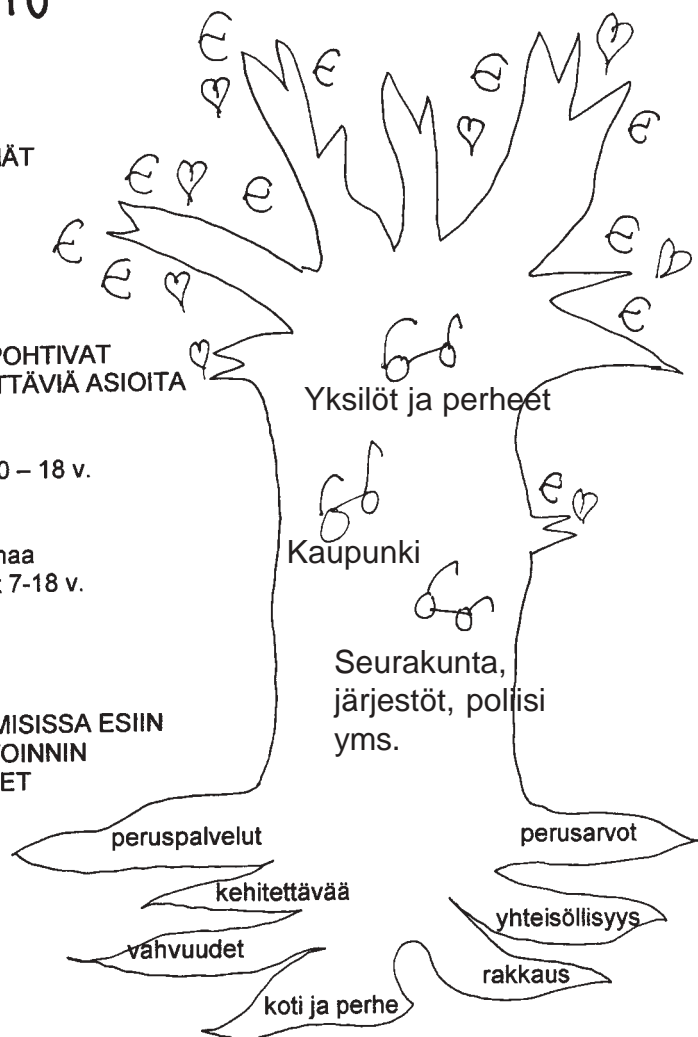
HEDELMÄT

PAJAT POHTIVAT KEHITETTÄVIÄ ASIOITA

rahalla
laatikot 0 – 18 v.

ilman rahaa
arvopuut 7-18 v.

KUULEMISISSA ESIIN HYVINVOINNIN AINEKSET

LASTU PIKKUPAJA 0- 6-VUOTIAAT, KEHITETTÄVÄT ASIAT

KEHITETTÄVÄÄ	OMA VASTUU vanhemmat, yksityishenkilöt	KAUPUNGIN VASTUU	MUIDEN VASTUU: seurakunta, järjestöt, poliisi
KOTIHOIDON ARVOSTUS JA TUKI	lapsen kotona hoitamisen arvostaminen	avoin päiväkotiki Järvenpäässä kaikille kodinhoitajan palvelut (sairastumiset)	kerhotoiminta, lapsiparkki tukea vanhempien verkostoitumiseen
LEIKKIPUISTOISTA PERHEPUISTOJA	aikuisten yhteisvastuullisuus vanhempien tehtävä ohjata oikeaan käyttöön	joka kaupunginosassa puisto kehitetään toimintapaikoiksi kaikenikäisille valaistus, välineet, turvallisuus ohjattu toiminta	yhteinen toimintavastuu
TURVALLINEN LAPSUUS - päihitteet, liikenne, ympäristö	kodin turvallisuus kiusaamisen nollatoleranssi (toimintamallit) aikuisen esimerkki	neuvolan valistus ja ohjaus leikkipuistojen turvallisuus katuvalaistus, riskien minimointi liikenne yms. suunnittelussa	poliisi näkyvämmäksi kylähengen kasvattaminen aikuisten esimerkki
LAPSIPERHEIDEN TERVEYS - lapsen näkökulmasta	vanhempien vastuu ennaltaehkäisyssä terveet elämäntavat varhainen puuttuminen	terveyspalvelut keskustaan omalääkärin saatavuuden parantaminen lapsille lääkäripäivystys neuvolaan (Jamppa, Haarajoki) ajanvarauksessa ja jonoissa lapset etusijalle erityislääkäreitä Jpäähän (Hyvinkään sijaan)	
PÄIVÄHOITO - päivähoito-neuvola- koulu yhteistyön kehittäminen - vanhempi- henkilökunta yhteistyö	toimivat vanhempainkerhot yhteisöllisyyden lisääjinä hoitotyön arvostaminen	vakainainen, pätevä, riittävä henkilöstö pienemmät ryhmäkoot erityisryhmiä/pienryhmiä riittävästi vakainainen sijaishenkilöstö enemmän erilaisia hoitomuotoja joka kaupunginosaan oma päiväkotiki	
VANHEMMUUS	kasvatusvastuu vanhemmilla arvot, tavat, kunnioitus, lait työn ja perheen yhteensovittaminen vanhempien omavastuun tukeminen (puitteet kaupungilta) perheen yhteiset harrastukset	kunta työnantajana! vanhemmuuteen "vahvistaminen" (vanhempien rohkaiseminen ottamaan vanhemman vastuu) päivähoidon ja sosiaalitoimen yhteistyö	vanhemmuuskurssit seurakuntaan perheen yhteiset harrastukset (tilat, tarjotaan mahdollisuuksia)
LASTEN LIIKUNTA- MAHDOLLISUUDET	koko perhe liikkumaan	ulkoilualueet: uimahalli ja Tervanokka luontopolut, lasten hiihtoladut, liikuntapaikkojen kartoitus, lastenvuorot liikuntaan, pyörätieverkosto kattavaksi, seuroista vapaat vuorot koulujen kentille, kotona olevalle vanhemmalle edullisempi lippu uimaan ja kulttuuriin	koko perheen ilmainen harrastus tyttöjen liikuntaryhmät (maahanmuuttajat)

Kuulemistilaisuuksista ja kirjallisesta palautteesta poimittuja keskeisiä kehitettäviä asioita, jotka eivät näy suoraan pajatuotoksessa:

- Vanhempiasiamies Järvenpäähän (malli muille)
- Ei säästötoimia, jotka kohdistuvat lapsiin
- Ei liian tiivistä rakentamista, vanhempien ja lasten toiveet huomioon kaupunkisuunnittelussa
- kulttuuritarjontaa lapsiperheille enemmän (12 mainintaa)
- päiväkotiryhmät pienemmiksi (17 mainintaa)
- kurinalaisempi liikennekulttuuri
- sisäinen liikenne toimivaksi
- perhepäivähoitolapsille samat tapahtumat ja retket kuin päiväkodissa
- kriisiapu
- talonmiehet takaisin
- päiväkotien pihat kuntoon
- kirjaston lastenosaston resurssit pidettäisiin hyvinä (myös ruotsinkieliset)
- lähialueen/ asuinalueen järjestämä kohtaaminen, että perheet ja isovanhemmat tutustuvat
- vanhemmat vastaa kasvatuksesta, rohkeutta kasvattaa myös muiden lapsia tarvittaessa
- lapsiparkki kauppoihin
- kodin arkitoimien arvostusta lisää
- juhlaperinteen ylläpito (isovanhempien osuus)
- Nummenkylään neuvola päiväkodin yhteyteen

LASTUN JOHTOPÄÄTÖS

Joustavat työajat voivat tulla mahdollisiksi, jos kaupunki ja seurakunta ryhtyvät yhdessä työnantajina luomaan mallia perhe- ja työelämän yhteensovittamisesta. Tämä haaste syntyi 0-6-vuotiaiden pikkupajassa.

LASTU PIKKUPAJA 7-12-VUOTIAAT, KEHITETTÄVÄT ASIAT

KEHITETTÄVÄÄ	OMA VASTUU vanhemmat, yksityishenkilöt (katso myös arvopuut)	KAUPUNKI	MUUT: seurakunta, järjestöt, poliisi
OPETUSTOIMEN AJANMUKAINEN JA LAIN HENGEN MUKAINEN RESURSSOINTI tilat, henkilökunta, välineet	vanhempaintoiminta (yhdistykset) vanhemmat vaikuttavat päättäjiin	Kaupunki priorisoi koulun tärkeysjärjestyksessä kärkeen! Arvokeskustelu pätevä ja riittävä henkilökunta, opetusvälineet kunnollisia, ATK ajan tasalla, luokat ja pihat turvallisia, riittävä tuki – ja erityisopetus, luokkakoot pienemmät	
TERVEYSPALVELUT KOULUILLA		terveydenhoitaja joka kouluun ja riittävästi työaika tilat ovat valmiina	terveysalan opiskelijat, SPR
ILTAPÄIVÄHOITO, HARRASTUS- JA KERHOTOIMINTA KOULUN JÄLKEEN	osa kustannuksista perheiltä vanhempainyhdistykset	koordinoi, haetaan kokemuksia kokonaiskoulupäiväkokeilusta (Sipoo)	järjestäjinä mukana seurakunta, musiikkiopisto, järjestöt, harrastetahot
LIIKENNE TURVALLISEKSI		kaupunkisuunnittelu! valaistus, pusikot pois, hidasteet, asukkaiden kuunteleminen	nopeusvalvonnan tehokkuus, poliisi opiskelijatyönä kysely, kuinka tekninen toimi on huomioinut lasten tarpeet
LAPSILÄHTÖINEN LIIKUNTAPOLITIikka		perhepassi liikuntapaikkoihin edullisesti perheliikuntamuodot	opiskelijatyönä seurojen kautta kyselytutkimus, miten on toteutunut
VALVOTTU LEIKKIPUISTOTOIMINTA ASIANMUKAISET TILAT JA VÄLINEET		huolehtii olemassa olevista leikkipuistoista uusia PERHEpuistoja, joissa wc+sisättila perheiden liikuntapaikkoja (tekninen+sosiaalitoimi)	asukasyhdistykset mukaan
ALUEELLINEN ASUKASTOIMINTA JA TIEDOTUS		kaupungin tilastovastaava	asukasyhdistysten rekisteri ajan tasalle

LASTU PIKKUPAJA 13-18-VUOTIAAT, KEHITETTÄVÄT ASIAT

Pajassa oli mukana myös nuoria ja poliisin edustaja

KEHITETTÄVÄÄ	OMA VASTUU vanhemmat, yksityishenkilöt (katso myös arvopuut)	KAUPUNKI	MUUT seurakunta, järjestöt, poliisi
HARRASTUS JA VAPAA-AIKATILAT SEKÄ MAHDOLLISUUDET (nuorten ryhmä)	talkoilla kunnostetaan tiloja nuoret ja aikuiset suunnittelu nuorten vastuulla onnistuminen	tilojen osoittaminen, koulussa vapaa-ajan toimintaa, näytelmäkerhoja, tiedottaminen ”Jos kaupungilla on varaa rakentaa humppakatu (Janne), niin pitäisi sillä olla varaa nuorisoon, me ollaan sentään tulevaisuus”	ei- kilpailevia harrasteryhmiä seurojen tuella (futis ja koris) tiedottaminen
KATUTURVALLISUUS (nuorten ryhmä)	perheen antama päihdevalistus vanhempien tulisi kantaa enemmän vastuuta lapsistaan myös nuoret ovat itse vastuullisia ei alkoholia ja tupakkaa alaikäisille vapaaehtoistyöntekijöitä	tiloja, ettei nuoriso oleile puistoissa valvojina nuoriso -ja sosiaalityöntekijöitä ja vapaaehtoisia	katupoliisi, ei alkoholia ja tupakkaa alaikäisille
HYVÄT TERVEYDENHUOLTO – JA SOSIAALIPALVELUT - hoitopolut kuntoon		joka koululle oma terveydenhoitaja, helppo puhua, nopea apu, pitäisi ohjata nykyistä helpommin sosiaalityöntekijän luokse hoitopolkujen rakentaminen, verkostoituminen tiedotus koteihin, oppilaille, viranhaltijoille	
ASIANMUKAISET OPETUSTILAT	aktiivinen yhteys päättäjiin arvokeskustelu	PRIORISOINTI, arvokeskustelu, kyselytunnit perusasiat kuntoon joka koulussa (keskusta, saunakallio) materiaalit ja välineet myös ATK, terveelliset tilat, opettajien työtilat, oppilaiden taukotilat, monitoimi+vapaa-ajan tilat	
KOULUJEN JA KOULUTUKSEN LAATU		päätäjillä yksimielisyys asian tärkeydestä, korvamerkittyä rahaa riittävästi riittävän pienet luokat, opettajien työnohjaus, hyvät erityisopetuspalvelut hyvät ja pätevät opettajat	
VANHEMMUUDEN TUKEMINEN - työnohjaus	vanhemmat, kirjallisuus, verkostoituminen vanhempainillat	koulujen vanhempainillat perheneuvola neuvola	parisuhdeleirit, luennot, auttava puhelin

Kuulemistilaisuuksista poimittuja keskeisiä kehitettäviä asioita, jotka eivät näy suoraan pajatuotoksessa:

7-12-vuotiaat

- perheen yhteisen ajan ja arjen arvostaminen
- ”koko kylä kasvattaa” teemasta keskustelua
- asuinalueella perheille toimintaa
- isovanhemmuuden arvostuksen lisääminen
- sisäisen liikenteen parantaminen ja Sampokyydin markkinointi (lasten kulku harrastuksiin)
- uimahallin peruskorjaus ja laajennus mainittiin huomattavan monta kertaa
- erityisryhmille ohjattua liikuntaa ja harrastuksia
- monet harrastukset ovat liian kalliita

13-18-vuotiaat

- aikuisten malli ja esimerkki
- uskallus puuttua asioihin, aikuisten vastuu kaikista nuorista
- välitön puutuminen päihteiden, myös tupakan, käyttöön
- vanhemmilla aikaa ja kiinnostusta myös nuorille
- **nuorisoneuvola**
- nuorisotyöntekijät kouluille
- vahtimestarit kouluille
- koulun jaksoraporttiin myönteistä palautetta
- koti-koulu yhteistyön vahvistaminen yläasteella ja lukiossa
- lastensuojelu aukottomaksi myös nuorten kohdalta
- mielenterveyspalvelut helposti saataviksi
- nuoren kannustus ja kiittäminen
- tulevaisuudenuskon ja myönteisen elämänasenteen vahvistaminen

LASTUN JOHTOPÄÄTÖS

Pajan kokemus osoitti, että Lastu löysi toimivan kohtaamisen foorumin, jonka vanhemmat, nuoret, viranhaltijat, luottamusmiehet ja muut mukana olleet soisivat jatkuvan. Ohessa muutama mukana olleen mielipide:

0-6v. pajan kokemuksia:

”Erittäin hyvä vaikuttamiskeino vanhemmille.”

”Erittäin hyvä tavata asiasta innostuneita ihmisiä. Tuntuu turvallisemmalta, kun tapaa päättäjiä tärkeän työn äärellä.”

”On ollut virkamiehenä mielenkiintoista kuulla vanhempien ja päättäjien näkökulmia.”

”Olen todennut, että minähän pystyn vaikuttamaan.”

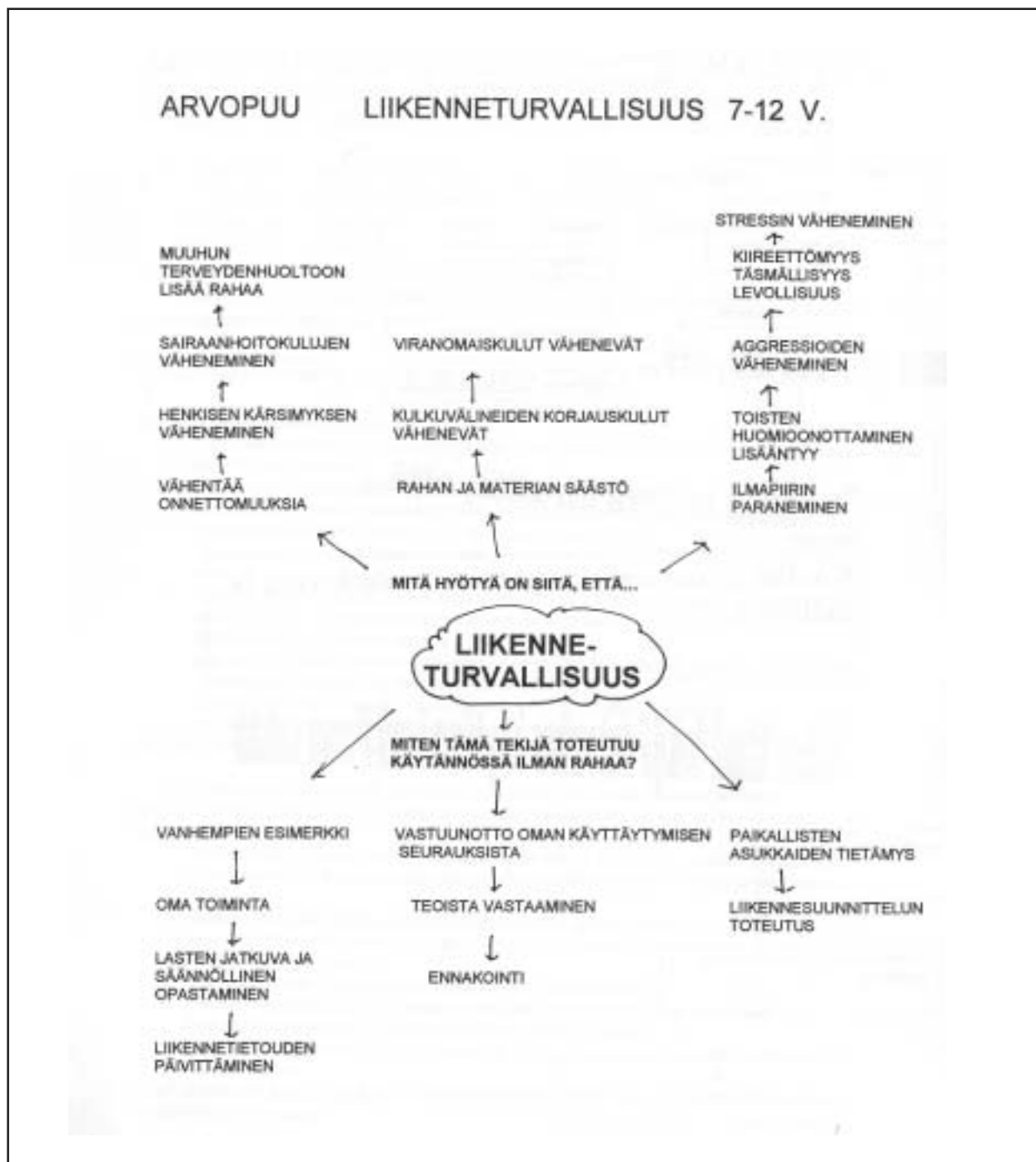
13-18 v. pajan kokemuksia:

”On tosi kiva, että tällaisia iltoja järjestetään, missä aikuiset kuuntelevat nuorten ideoita. Ja myös toisinpäin; nuoret pääsevät kuuntelemaan aikuisten mielipiteitä.”

”Nuorten näkemys oli kiinnostava ja opetti paljon.”

”Hyvä, että päättäjät, järjestöt, vanhemmat pääsevät saman pöydän ääreen, kaikille avartavaa kuulla kunnallisesta päätöksenteosta.”

Arvopuut auttavat näkemään vastuunoton merkityksen

Näin syntyy arvopuu. Arvopuu-menetelmän avulla Lastun pajoissa miettiin, kuinka tavoitteisiin päästään ilman rahaa. Arvopuun oksiston muodostavat eri tekijöistä koituvat hyödyt ja juuriston keinot, joilla kukin tekijä toteutetaan ilman rahaa. Tähän malliin on kirjoitettu kysymykset, joiden avulla löytyvät sekä hyödyt (oksat) että keinot (juuret).

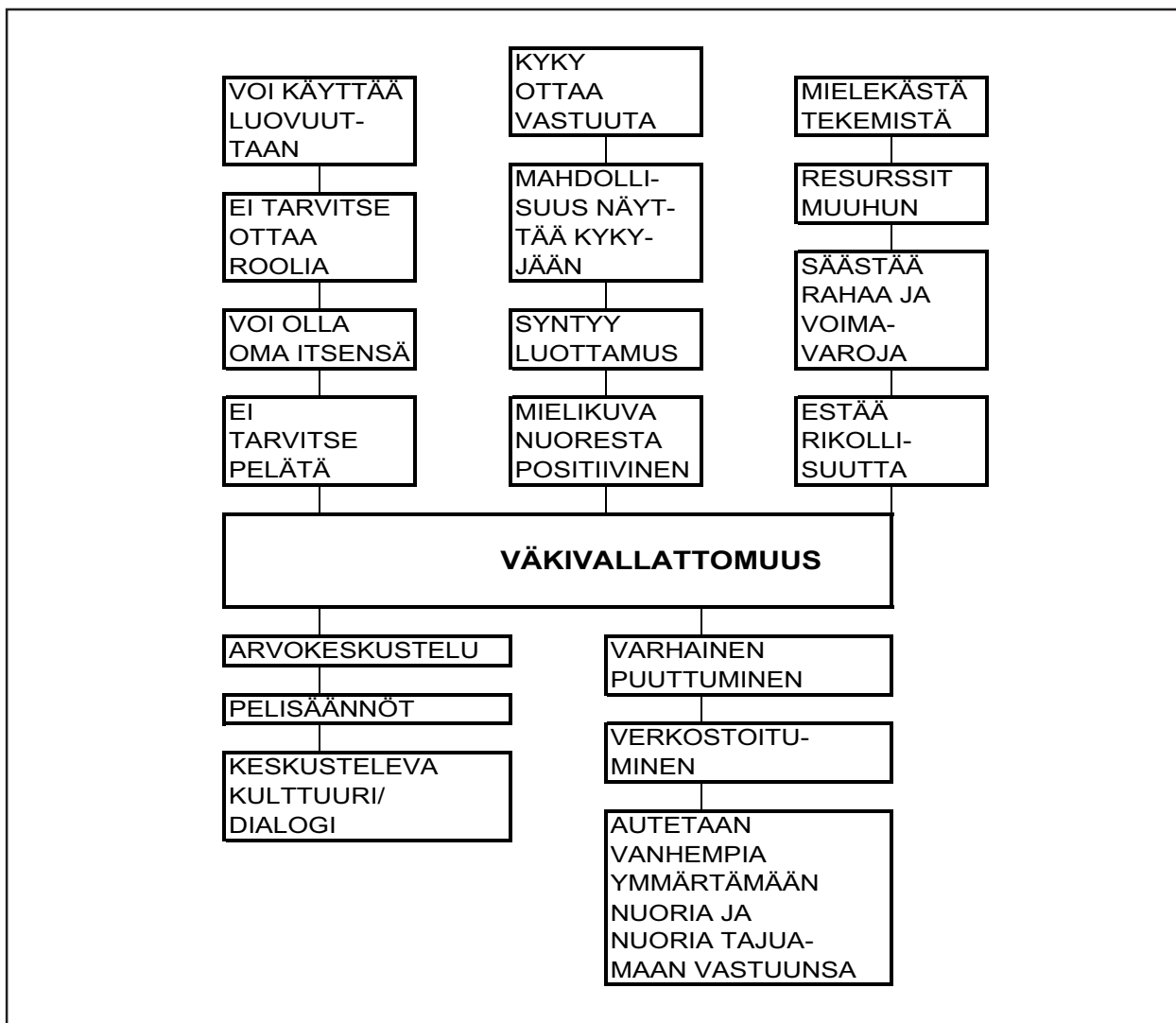
LASTUN PAJOISSA synnyttiin oivalluksia siitä, kuinka erilaisiin tavoitteisiin päästään ilman rahaa. Työvälineenä käytettiin arvopuu-menetelmää, jonka avulla kokonaistavoite voidaan jakaa havainnollisiksi osatavoitteiksi eli tekijöiksi. Näin laajaa ja monisyistä ongelmaa on helpompi jäsentää.

Pajoissa syntyneet arvopuut auttavat näkemään kansalaisaktiivisuuden ja oman vastuunoton merkityksen. Hyvinvointia parannetaan myös sillä, että jokainen oivaltaa oman vastuunsa. Vastuullisuutta edustaa vaikkapa ajatus, että jokainen aikuinen, joka kohtaa lapsen, on kasvatusvastuussa. Arvopuut toivat esiin myös valintojen ja päätösten syy-seuraus-suhteita.

Arvopuu rakentuu

Arvopuun oksiston muodostavat eri tekijöistä koituvat hyödyt perusteluineen. Juuriston muodostavat keinot, joilla kukin tekijä toteutetaan ilman rahaa.

Lastun pajoissa osanottajat valitsivat teemat kuulemistilaisuuksissa kertyneistä asioista. Kustakin teemasta rakennettiin arvopuu fläppitaululle. Esimerkki ikäryhmän 7-12 pajas- ta: Aiheeksi valittiin *liikenneturvallisuus*. Oksiston rakentaminen aloitettiin kysymällä *mitä hyötyä on liikenneturvallisuudesta?* Vastaus oli, että se *vähentää liikenneonnettomuuksia*. Näin saatiin ensimmäinen tekijä.

7-12-vuotiaiden pikkupajassa syntyi Väkivallattomuus-arvopuu. Asioiden kuvaaminen arvopuuna virittää keskustelun.

Kysyminen jatkui samaan tapaan: *Mitä hyötyä on siitä, että liikenneonnettomuudet vähenevät?* Vastaus: *Henkinen kärsimys vähenee.* Kysymys: *Mitä hyötyä on henkisen kärsimyksen vähentämisestä?* Vastaus: *Sairaanhoitokulut vähenevät.* Mitä hyötyä siitä on? Vastaus: *Muuhun terveydenhuoltoon jää lisää rahaa.*

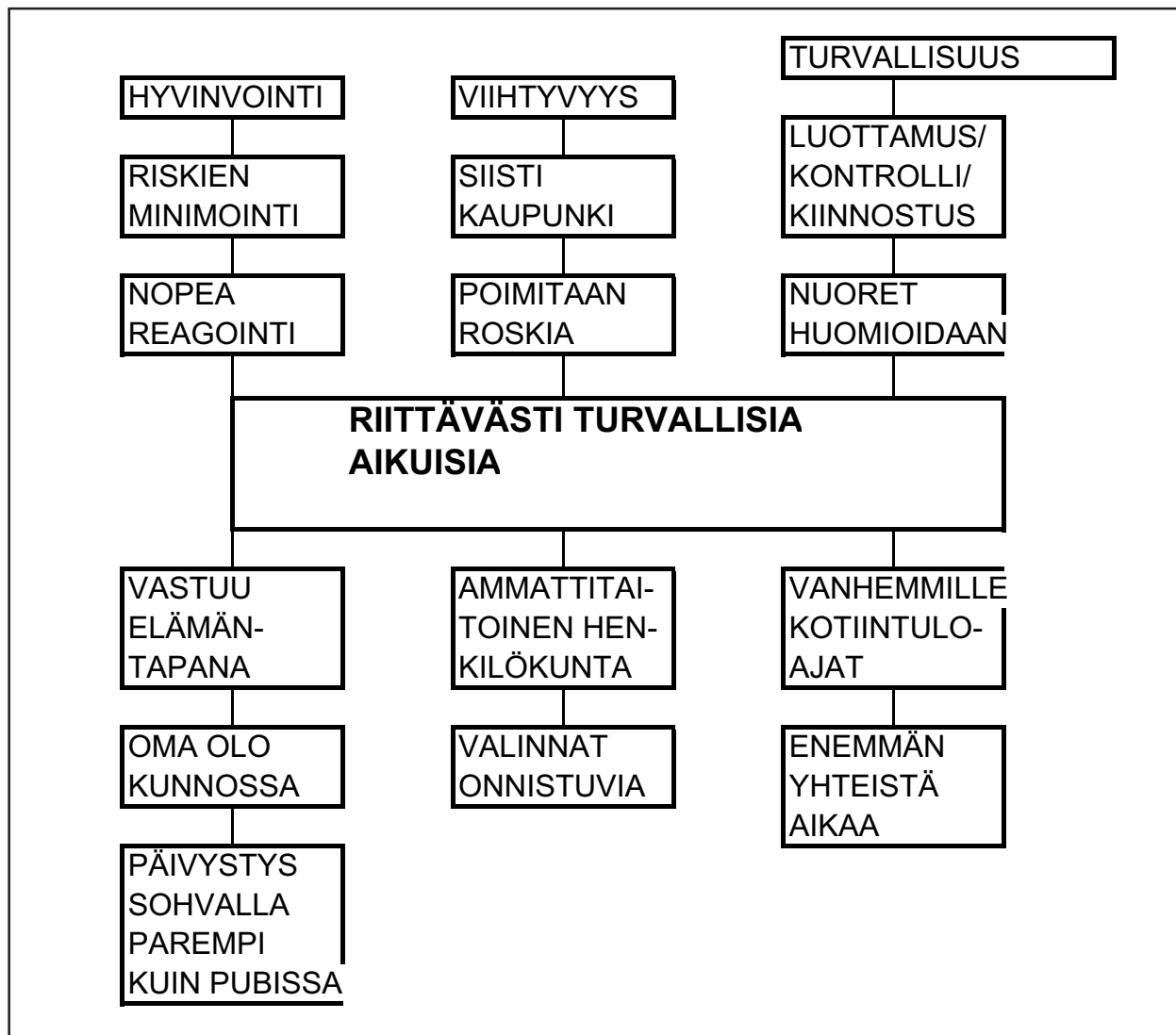
Hyötyoksia voi rakentaa useita, ja ne kertovat havainnollisesti, mitä saavutetaan sillä, että liikenneturvallisuuteen kiinnitetään huomiota. Esimerkin tapauksessa kirjattiin hyödyksi myös, että *viranomaismaksut vähenevät ja stressi vähenee*, kun otetaan toiset huomioon.

Juuret toteutuvat ilman rahaa

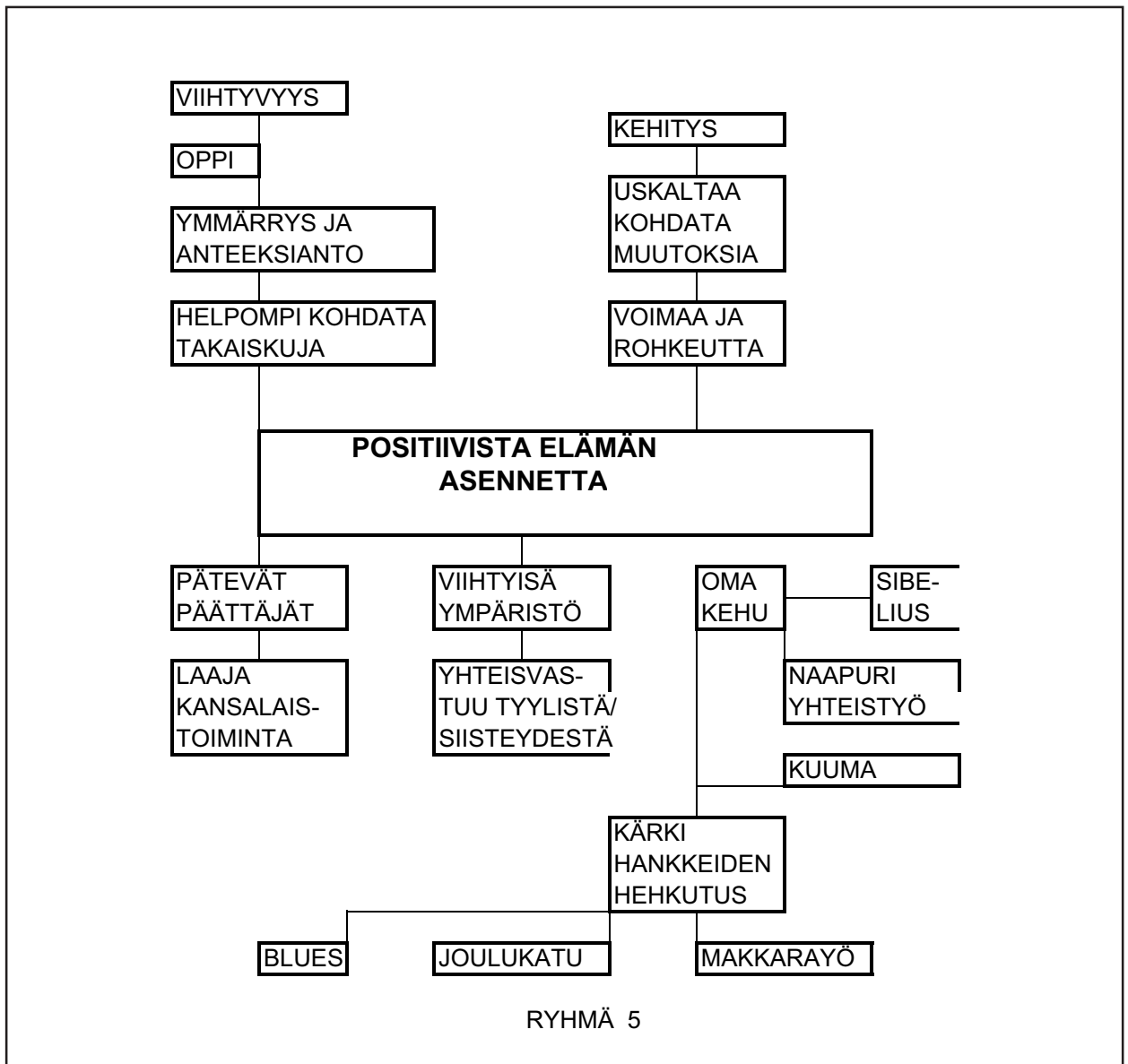
Arvopuun juuret puolestaan kertovat, miten tärkeänä pidetty aihe toteutuu käytännössä ilman rahaa. Tavoitteena on löytää selkeitä ideoita ja ehdotuksia.

Tästä arvopuusta syntyi ajatusketju: *Vanhemmat näyttävät esimerkkiä ja opastavat lapsiaan säännöllisesti. Näin liikennetietous päivittyy.* Kun aikuiset ja lapset tietävät noudattaa liikenteen pelisääntöjä, liikenneturvallisuus lisääntyy.

Liikenneturvallisuus-puun juuriin kirjattiin myös *vastuunotto oman käyttäytymisen seurauksista, teoista vastaaminen* ja viisaana johtopää-

13-18-vuotiaiden pajassa syntynyt arvopuu. Suuren asiakokonaisuuden pilkkominen osiin onnistuu arvopuiden avulla.

töksenä ennakointi. Myös paikallisten asukkaiden tietämystä kannattaa pajalaisten mielestä hyödyntää, sillä sen avulla saadaan ilmaista apua liikennesuunnitteluun.

Keinot ja vastuu näkyviin

Liikenneturvallisuus on erinomainen esimerkki siitä, kuinka vanhempien opetukset ja kaupungin panostus turvallisiin liikenne- ja ratkaisuihin eivät riitä, jos liikenteessä liikkuvat aikuiset eivät noudata liikennesääntöjä ja toimi muutenkin vastuullisesti ja esimerkillisesti.

Arvopuussa havainnollistuvat keinot ja vastuu, joilla liikenneturvallisuus paranee: kodilla on vastuunsa lapsen varustamisessa (valot ja kypärät) ja opettamisessa, kaupungilla omansa liikenne- ja rakentamisessa. Muilla tiellä liikkujillakin on vastuunsa esimerkkeinä ja sääntöjen noudattajina.

Kuulemisissa vanhemmat sanoivat, että lapsen hyvinvointiin tarvitaan myös lähiyhteisön muiden aikuisten osoittamaa huolenpitoa ja vastuuta. Arvopuilla osoitettiin käytännössä, minkälaisissa asioissa muut aikuiset voivat tukea vanhempia.